

Warszawa, 18-05-2024 r.

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**

Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur

KMP.570.15.2023.PB

**Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur z wizytacji Pomieszczenia
dla Osób Zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia
Komendy Powiatowej Policji w Pabianicach**

1. Mandat Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur

Zgromadzenie Ogólne ONZ 18 grudnia 2002 r. przyjęło Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania (dalej: OPCAT)¹. Polska przystąpiła do OPCAT na podstawie uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie i stanowi on część krajowego porządku prawnego (art. 87 i 91 Konstytucji)². Podpisując OPCAT, Polska zobowiązała się do utworzenia krajowego mechanizmu prewencji, którego funkcję

---

¹ Zob. Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192). Nazwa w języku angielskim: Optional Protocol to the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (OPCAT).

² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

wykonuje Rzecznik Praw Obywatelskich za pomocą działającego w Biurze RPO Zespołu – Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur (dalej: KMPT, Krajowy Mechanizm)³.

KMPT ma dostęp do wszystkich „miejsc zatrzymań” w rozumieniu OPCAT. Są to wszystkie miejsca pozostające pod jurysdykcją i kontrolą państwa – strony, gdzie przebywają lub mogą przebywać osoby pozbawione wolności na podstawie polecenia organu władzy publicznej bądź za jego namową, zgodą lub przyzwoleniem⁴. Z kolei przez „pozbawienie wolności” OPCAT rozumie „jakąkolwiek formę zatrzymania lub uwięzienia bądź umieszczenia osoby w publicznym lub prywatnym miejscu odosobnienia, którego osobie tej nie wolno z własnej woli opuszczać, na mocy polecenia jakiegokolwiek władzy sądowej, administracyjnej lub innej”⁵.

Wizytacje KMPT są niezapowiedziane. W czasie swojej wizyty członkowie KMPT mają dostęp do wszystkich pomieszczeń, instalacji i urządzeń, mogą odbyć poufną rozmowę z wybraną przez siebie osobą (zarówno osobą pozbawioną wolności, jak i członkiem personelu lub inną osobą), mają dostęp do dokumentacji i nagrań z monitoringu wizyjnego⁶. Mają też prawo rejestrowania dźwięku lub obrazu w miejscach, w których przebywają osoby pozbawione wolności, za zgodą osób, które będą rejestrowane⁷.

---

³ Zob. art. 1 ust. 4 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2023 r. poz. 1058, ze zm.).

⁴ Zob. art. 4 ust. 1 OPCAT.

⁵ Zob. art. 4 ust. 2 OPCAT.

⁶ Zob. art. 20 OPCAT.

⁷ Zob. art. 13 ust. 1a ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich.

Spostrzeżenia KMPT czynione podczas wizytacji opierają się więc na różnych źródłach, m.in. własnych obserwacjach, przeprowadzonych rozmowach, analizie dokumentacji i zapisów monitoringu⁸.

KMPT nie jest organem dochodzeniowo-śledczym. Nie rozpatruje też skarg⁹. Celem wizytacji KMPT jest identyfikowanie czynników zwiększających ryzyko wystąpienia tortur i złego traktowania osób pozbawionych wolności oraz zaproponowanie rozwiązań mających na celu wyeliminowanie tego ryzyka. Formułując swoje wnioski i zalecenia, KMPT bierze pod uwagę międzynarodowe standardy praw człowieka, w szczególności standardy ONZ¹⁰ oraz zalecenia organów międzynarodowych.

W każdym przypadku, kiedy przedstawiciele Krajowego Mechanizmu zidentyfikują ryzyko zaistnienia naruszeń praw osób pozbawionych wolności (nawet jeśli jego istnienie wynika jedynie z relacji osób pozbawionych wolności), KMPT jest zobowiązany do wydania odpowiedniego zalecenia w raporcie. Dlatego też na zalecenia końcowe w niniejszym raporcie należy patrzeć nie tylko przez pryzmat nieprawidłowości, które już zaistniały, lecz także przez pryzmat prewencji.

2. Zakaz represji

Stosownie do art. 21 ust. 1 OPCAT żadna osoba (np. zatrzymani, funkcjonariusze) lub organizacja, która przekazała KMPT informację, nie może ponieść

---

⁸ Szczegółowy opis metod pracy KMPT można znaleźć w raportach rocznych RPO z działalności KMPT. Zob. przykładowo Raport Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur w 2022 r., Część II – Jak pracuje KMPT?.

⁹ Zob. Dziewiąte Sprawozdanie Roczne SPT z 22 marca 2016 r., CAT/OP/C/57/4, Aneks do sprawozdania, część II, p. 6. Zob. również publikację Biura Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka pt. „Preventing Torture. The Role of National Preventive Mechanisms. A Practical Guide”, Professional Training Series No. 21, United Nations High Commissioner for Human Rights, New York and Geneva 2018, s. 4-6.

¹⁰ Zob. art. 19 lit. b OPCAT.

jakiegokolwiek sankcji lub uszczerbku z tego tytułu, niezależnie od tego, czy udzieliła informacji prawdziwej, czy fałszywej.

Wskazany przepis OPCAT stanowi bowiem, że „żadna władza lub funkcjonariusz nie nakaże, nie zastosuje, nie pozwoli ani nie dopuści do stosowania jakiegokolwiek sankcji przeciwko jakiegokolwiek osobie lub organizacji, za przekazanie krajowemu mechanizmowi prewencji jakiegokolwiek informacji, prawdziwej bądź fałszywej, i żadna taka osoba lub organizacja nie poniesie żadnego uszczerbku w jakikolwiek inny sposób”.

3. Uwagi wstępne na temat wizytacji

Na podstawie art. 19 OPCAT oraz działając na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, przedstawiciele KMPT: Paulina Wróbel (psycholog), Przemysław Kazimirski oraz Paweł Borkowski (prawnicy), 27 listopada 2023 r. przeprowadzili wizytację Pomieszczenia dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia w Komendzie Powiatowej Policji w Pabianicach (dalej jako: PdOZ, Pomieszczenie, Izba).

Celem wizytacji było sprawdzenie sposobu traktowania osób zatrzymanych przebywających w PdOZ i warunków ich pobytu oraz przedstawienie rekomendacji, które wzmocnią ich ochronę przed ryzykiem tortur i innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania.

Przeprowadzone czynności polegały na:

- oglądzie pomieszczeń PdOZ, w tym sprawdzeniu stanu wyposażenia pokoi dla zatrzymanych;
- zapoznaniu się z dokumentacją PdOZ, w tym m.in.: wybranymi protokołami zatrzymań, książką przebiegu służby, książką wizyt lekarskich;
- wykonaniu dokumentacji fotograficznej;

- przeprowadzeniu poufnych rozmów z osobami zatrzymanymi w Izbie;
- zapoznaniu się z wybranymi nagraniami monitoringu PdOZ.

Po zakończeniu wizytacji przeanalizowano wybraną dokumentację związaną z funkcjonowaniem placówki.

Niniejszy raport wskazuje problemy systemowe, wymagające zmiany prawa lub praktyki jego stosowania (pkt 5), oraz obszary wymagające ulepszeń, istotne z punktu prewencji tortur i innych form okrutnego, niehumanitarnego i poniżającego traktowania albo karania (pkt 6).

4. Charakterystyka PdOZ

Wizytowany PdOZ przeznaczony jest dla kobiet i mężczyzn zatrzymanych w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia. Posiada on łącznie 17 miejsc dla osób zatrzymanych, które rozmieszczone są w 8 pokojach dwuosobowych i jednym pokoju jednoosobowym.

Łączna liczba osób umieszczonych w PdOZ od 1 stycznia 2022 r. do 30 listopada 2023 r. wyniosła 2110, w tym 650 osób doprowadzonych było w celu wytrzeźwienia.

W trakcie wizytacji w PdOZ przebywały dwie osoby zatrzymane.

Opłata za pobyt w celu wytrzeźwienia wynosi 220 zł.

5. Problemy systemowe

5.1. Brak badania lekarskiego wszystkich osób zatrzymanych

Badanie lekarskie zatrzymanych i właściwe dokumentowanie urazów stwierdzonych podczas badania uważane jest za minimalną gwarancję chroniącą te osoby przed torturami i przemocą, co jest silnie podkreślane przez międzynarodowe instytucje monitorujące traktowanie osób pozbawionych wolności – Podkomitet ONZ ds. Zapobiegania Torturom oraz Innemu Okrutnemu, Niehumanitarnemu, Poniżającemu

Traktowaniu albo Karaniu (SPT) oraz Europejski Komitet ds. Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu i Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT)¹¹.

Zgodnie z rekomendacjami CAT (Komitet ONZ Przeciwko Torturom), Polska powinna podjąć skuteczne środki w celu zagwarantowania tego, by osoby zatrzymane zostały poddane poufnemu badaniu przez niezależnego lekarza w ciągu 24 godzin od ich przybycia do miejsca pozbawienia wolności. Powinny mieć też prawo wnioskowania o niezależne badanie medyczne w dowolnym momencie¹².

SPT zaleca zaś, aby Polska podjęła odpowiednie kroki, by wszystkie osoby aresztowane były niezwłocznie, bezpłatnie zbadane przez specjalistę medycznego, który jest w stanie pracować niezależnie i bez obecności policjanta. Zgodnie z „Podręcznikiem skutecznego badania i dokumentowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania” wydanym przez Organizację Narodów Zjednoczonych (dalej: Protokół stambulski)¹³, specjaliści medyczni powinni zostać przeszkoleni w zakresie badania osób, które mogły być poddane torturom lub złemu traktowaniu i dokumentowania takich przypadków¹⁴.

W wizytowanej jednostce badania lekarskiego przed umieszczeniem w PdOZ poddaje się osoby zatrzymane zgodnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób

---

¹¹ European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT). Zob. np.: Drugie Sprawozdanie Ogólne, CPT/Inf (92) 3, p. 36-38; Raport CPT z wizyty w Polsce w 2014 r., CPT/Inf (2014) 21, p. 26, 30; Raport CPT z wizyty w Polsce, w 2018 r., CPT/Inf (2018) 39, p. 27.

¹² Committee against Torture, Concluding observations on the seventh periodic report of Poland, 29 August 2019, CAT/C/POL/CO/7, p. 16.

¹³ Zob. Istanbul Protocol: Manual on the Effective Investigation and Documentation of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, Office of the High Commissioner for Human Rights, Professional Training Series No. 8/Rev. 2, New York and Geneva, 2002. Uaktualniona wersja dostępna jest pod adresem: <https://www.ohchr.org/en/publications/policy-and-methodological-publications/istanbul-protocol-manual-effective-0>.

¹⁴ Raport SPT z wizyty w Polsce w 2018 r., CAT/OP/POL/ROSP/1, p. 55.

zatrzymanych przez Policję¹⁵, tj. gdy osoba zatrzymana oświadcza, że cierpi na schorzenia wymagające stałego lub okresowego leczenia; żąda przeprowadzenia badania lekarskiego lub posiada widoczne obrażenia ciała; kobiety w ciąży i karmiące piersią; osoby chore zakaźnie; osoby z zaburzeniami psychicznymi oraz nieletni po spożyciu alkoholu lub innego, podobnie działającego środka.

Chociaż obowiązujące przepisy prawa krajowego nie określają takiego obowiązku, Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur od wielu lat postuluje badanie wszystkich osób zatrzymanych przez Policję przed ich umieszczeniem w PdOZ. Rzecznik Praw Obywatelskich wielokrotnie zwracał uwagę na konieczność wprowadzenia obowiązku przeprowadzania badań lekarskich każdej osoby zatrzymanej przez funkcjonariuszy Policji, m.in. w wystąpieniu generalnym z 2 października 2020 r. skierowanym do Komendanta Głównego Policji¹⁶ oraz w raportach rocznych Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur¹⁷.

Przeprowadzenie badania chroni także samych funkcjonariuszy przed fałszywymi zarzutami, że obrażenia powstały podczas pobytu osoby zatrzymanej pod nadzorem Policji. Co także istotne, świadomość ujawnienia ewentualnych śladów przemocy i ich udokumentowanie pełni funkcję odstraszącą. Analizy dokonywane przez Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur w poprzednich latach wskazują, że osoby zatrzymane doświadczające tortur lub innych form złego traktowania ze strony funkcjonariuszy Policji umieszczane były w PdOZ bez uprzedniego badania lekarskiego, co w późniejszym czasie utrudniało wykazanie, czy obrażenia

---

¹⁵ Dz. U. z 2012 r. poz. 1102.

¹⁶ Zob. Wystąpienie generalne ZRPO z 2 października 2020 r., KMP.570.4.2020.

¹⁷ Zob. Raport Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur w 2022 r., s. 52.

pokrzywdzonych powstały w czasie ich pobytu w jednostce Policji czy jeszcze przed zatrzymaniem¹⁸.

Kwestia obligatoryjnych badań lekarskich osób zatrzymanych była podnoszona także przez Europejski Trybunał Praw Człowieka. W wyroku w sprawie Dzwonkowski przeciwko Polsce¹⁹ Trybunał zawarł standard, zgodnie z którym osoba przebywająca pod nadzorem Policji powinna po jego zakończeniu znajdować się w stanie nie pogorszym w stosunku do tego, w jakim była przyjmowana. Jeżeli opuszczając jednostkę Policji, ma obrażenia fizyczne, których nie miała, przybywając do niej, na państwie ciąży obowiązek wyjaśnienia, w jakich okolicznościach one powstały. Tylko objęcie badaniami wstępnymi wszystkich osób zatrzymanych przez Policję umożliwi porównanie ich stanu zdrowia w momencie przyjęcia do Pomieszczenia ze stanem, w jakim są z niego zwalniane.

5.2. Dostęp do pomocy prawnej od początku zatrzymania

W Polsce brakuje nadal systemu świadczenia bezpłatnej pomocy dla zatrzymanych. Zwlekając z wprowadzeniem odpowiednich rozwiązań w tym zakresie, Polska narusza obowiązek zagwarantowania obywatelom Unii Europejskiej przebywającym na jej terytorium realizacji uprawnień wynikających z unijnych dyrektyw. Zgodnie bowiem z art. 4 ust. 1 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2016/1919 z dnia 26 października 2016 r. podejrzani i oskarżeni, którzy nie posiadają wystarczających środków na pokrycie kosztów pomocy adwokata, mają prawo do korzystania z pomocy prawnej z urzędu, gdy wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości. Pomoc prawna z urzędu powinna być przyznana bez zbędnej zwłoki i najpóźniej przed przesłuchaniem danej osoby przez Policję, inny organ ścigania lub

---

¹⁸ Zob. Wystąpienie generalne RPO z 18 kwietnia 2017 r., KMP.570.3.2017; M. Dzedzic, Przepięstwo tortur w Polsce – analiza prawomocnych wyroków dotyczących przestępstw z art. 231, 246 oraz 247 Kodeksu karnego, Warszawa 2021, s. 42-43.

¹⁹ Wyrok ETPC z dnia 12 kwietnia 2007 r. w sprawie Dzwonkowski przeciwko Polsce, skarga nr 46702/99.

przez organ sądowy lub przed przeprowadzeniem konkretnych czynności dochodzeniowo-śledczych lub dowodowych²⁰.

Z kolei Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2013/48/UE precyzuje, że prawo dostępu do adwokata lub radcy prawnego powinno nastąpić w takim terminie i w taki sposób, aby osoby te mogły rzeczywiście i skutecznie wykonywać przysługujące im prawo do obrony. Dostęp do adwokata powinien nastąpić bez zbędnej zwłoki: przed przesłuchaniem przez Policję lub inny organ ścigania lub organ sądowy, w momencie prowadzenia przez organy ścigania lub inne właściwe organy czynności dochodzeniowych lub innych czynności dowodowych, niezwłocznie po pozbawieniu wolności, zanim podejrzani lub oskarżeni zostali wezwani do stawiennictwa przed sądem właściwym w sprawach karnych w odpowiednim czasie, zanim takie osoby stawiają się przed tym sądem²¹.

Tymczasem polskie przepisy dotyczące przyznania pomocy prawnej z urzędu nie zapewniają w praktyce dostępu do obrońcy bezpośrednio po zatrzymaniu. Wniosek o przyznanie obrońcy z urzędu można bowiem złożyć dopiero po pierwszym przesłuchaniu w charakterze podejrzanego, nie zaś bezpośrednio po zatrzymaniu. Do czasu więc wyznaczenia obrońcy z urzędu i jego pierwszego kontaktu z klientem funkcjonariusze realizują wobec zatrzymanego czynności służbowe (np. przesłuchania, rozpytania).

Na problem dostępu w Polsce do obrońcy zwrócił również uwagę Europejski Komitet ds. Zapobiegania Torturom, podkreślając w swoim raporcie z wizyt w Polsce

---

²⁰ Zob. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1919 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie pomocy prawnej z urzędu dla podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym oraz dla osób, których dotyczy wnioski w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania (Dz.U.UE.L.2016 nr 297, s. 1 ze zm.).

²¹ Zob. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności (Dz.U.UE.L.2013 nr 294, s. 1).

w 2022 r., że dostęp do prawnika stanowi podstawowe zabezpieczenie przed złym traktowaniem, a mimo tego praktyczny dostęp zatrzymanych do realizacji tego prawa nadal jest w Polsce problemem²². Jak wskazano powyżej, brak jest przepisów przewidujących możliwość wyznaczenia obrońcy z urzędu przed etapem postępowania sądowego. W związku z tym osoby zatrzymane, które nie są w stanie zapłacić za usługi prawne, są faktycznie pozbawione prawa dostępu do prawnika²³. Komitet wskazuje też, że w jego ocenie osoby zatrzymane przez Policję nadal są narażone na znaczne ryzyko niewłaściwego traktowania, stąd też polskie władze powinny zintensyfikować swoje wysiłki w celu zapewnienia każdej osobie zatrzymanej realnego dostępu do pomocy prawnej²⁴.

Tożsamy wniosek płynie z analiz Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur, którym poddano wyroki w sprawach o przestępstwa wypełniające znamiona tortur, nieludzkiego i poniżającego traktowania albo karania²⁵. Dostęp do pomocy prawnej od początku zatrzymania gwarantuje bezpieczeństwo osobom zatrzymywanym przez Policję.

Powyższy problem był już sygnalizowany przez Rzecznika Praw Obywatelskich Ministrowi Sprawiedliwości oraz Komendantowi Głównemu Policji²⁶.

Brak odpowiednich rozwiązań legislacyjnych nie jest jednakże jedynym problemem dostrzeganym przez Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur w zakresie korzystania z prawa do pomocy prawnej.

---

²² Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce w 2022 r., CPT/Inf (2024) 10, p. 15.

²³ Tamże.

²⁴ Tamże.

²⁵ M. Dziejic, *Przestępstwo tortur w Polsce – Analiza prawomocnych wyroków...*, s. 37-42; M. Dziejic, *Przestępstwo tortur w Polsce – omówienie wyroków w sprawach o przestępstwa z art. 246 oraz 247 k.k., które uprawomocniły się w 2020 roku*, Warszawa 2022, s. 9-11.

²⁶ Zob. Wystąpienie generalne RPO z 18 kwietnia 2017 r. oraz 27 września 2018 r., KMP.570.3.2017.RK., a także wystąpienie generalne ZRPO z 2 października 2020 r., KMP.570.4.2020.

Przedstawiciele KMPT w trakcie kolejnych wizytacji dostrzegają, że również osoby, które posiadają środki finansowe umożliwiające pokrycie kosztów pomocy prawnej, doświadczają trudności z realizacją tego uprawnienia. Najczęściej wynikają one z braku wiedzy na temat możliwości skorzystania z dostępnej w jednostkach Policji listy adwokatów i radców prawnych, którzy świadczą usługi o takim charakterze na obszarze działania konkretnej jednostki.

Zgodnie z rekomendacjami CPT, wszystkie jednostki Policji powinny, we współpracy z odpowiednimi samorządami adwokatów i radców prawnych działającymi na danym obszarze, stworzyć listy osób, które gotowe są świadczyć pomoc prawną osobom zatrzymanym²⁷.

W PdOZ KPP w Pabianicach znajdowała się jedynie „lista jednostek nieodpłatnego poradnictwa dostępnych dla mieszkańców powiatu pabianickiego w roku 2022 r.". Lista ta była wyblakła, nieczytelna oraz nie zawierała danych kontaktowych adwokatów i radców prawnych.

W związku z powyższym KMPT zaleca sporządzenie list adwokatów i radców prawnych wpisanych na listę właściwej okręgowej rady adwokackiej oraz okręgowej izby radców prawnych, informowanie o jej istnieniu osoby zatrzymane i udostępnianie jej tym osobom w przypadku zgłoszenia takiej chęci.

Ponadto Krajowy Mechanizm rekomenduje, aby lista jednostek nieodpłatnego poradnictwa dostępnych dla mieszkańców powiatu pabianickiego była czytelna i wyeksponowana w widocznym miejscu.

5.3. Przenoszenie na Policję obowiązku opieki nad osobami nietrzeźwymi

---

²⁷ Zob. Raport CPT z wizyty w Serbii w 2017 r., CPT/Inf (2018) 21, p. 17; Raport CPT z wizyty w Słowenii w 2017 r., CPT/Inf (2017) 27, p. 15.

Od 1 stycznia 2022 r. do 30 listopada 2023 r. 650 osób zostało osadzonych w Izbie w celu wytrzeźwienia. Dzieje się tak, ponieważ w okolicach Pabianic nie funkcjonuje izba wytrzeźwień, w związku z czym wszystkie zatrzymane osoby nietrzeźwe doprowadzane są do PdOZ.

Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur od lat sygnalizuje istnienie problemu braku rozwiązań systemowych w zakresie opieki nad osobami nietrzeźwymi²⁸. Problem ten widoczny jest w skali całego kraju, a wynika on w głównej mierze z braku obowiązku tworzenia izb wytrzeźwień²⁹ i wysokich kosztów ich utrzymania. Z uwagi na powyższe nie są one tworzone przez jednostki samorządu terytorialnego, istniejące izby są likwidowane, a w konsekwencji osoby w stanie nietrzeźwości muszą być doprowadzane do PdOZ.

Należy mieć na uwadze, że poza badaniem lekarskim przed przyjęciem, nie istnieje obecnie wymóg zapewnienia stałej opieki medycznej dla osób zatrzymanych przebywających w PdOZ. Odpowiedzialność za zapewnienie bezpieczeństwa osobom doprowadzonym w celu wytrzeźwienia (potencjalnie wymagającym częstszych interwencji medycznych) oraz osobom zatrzymanym w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa spoczywa na barkach funkcjonariuszy Policji, którzy mogą jedynie udzielić pierwszej pomocy przedmedycznej i wezwać pogotowie ratunkowe, licząc, że interwencja nastąpi szybko i będzie skuteczna³⁰.

5.4. Brak odpowiedniej obsady w PdOZ

---

²⁸ Brak obowiązku tworzenia izb wytrzeźwień w połączeniu z wymogiem zatrudnienia w izbie wyłącznie lekarza lub felczera (a nie ratownika medycznego) powoduje istotne utrudnienia i zniechęca lub wręcz uniemożliwia funkcjonowanie izb wytrzeźwień. Wobec niemożności znalezienia lekarzy, którzy byliby gotowi podjąć pracę w izbach wytrzeźwień, liczba takich placówek jest na tyle niska, że w konsekwencji osoby zatrzymane do wytrzeźwienia przewożone muszą być do jednostek Policji, gdzie nie jest zatrudniony żaden pracownik medyczny. Zob. Raport Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur w 2021 r., s. 118.

²⁹ Zob. art. 39 ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2023 r., poz. 2151), który przewiduje możliwość, ale nie obowiązek, tworzenia izb wytrzeźwień w miastach liczących ponad 50 000 mieszkańców.

³⁰ Zob. Raport Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur w 2022 r., s. 46.

Zgodnie z zarządzeniem nr 130 Komendanta Głównego Policji z dnia 7 sierpnia 2012 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia³¹, kierownik jednostki organizuje służbę w taki sposób, aby w pomieszczeniu pełnił ją co najmniej jeden policjant. W wizytowanym Pomieszczeniu służba pełniona jest przez jednego funkcjonariusza, niezależnie od liczby osób w nim przebywających.

W ocenie KMPT jedna osoba nie jest w stanie jednocześnie wykonywać obowiązków proceduralnych (takich jak wypełnianie dokumentacji), kontrolnych i związanych z realizacją praw osób zatrzymanych (np. umożliwienie im dostępu do toalety). Utrudnione jest również efektywne reagowanie na ewentualne zdarzenia nadzwyczajne (np. podejmowane próby samobójcze).

Taki sposób organizacji służby może być również niebezpieczny dla samego funkcjonariusza pełniącego służbę w PdOZ. Wyklucza bowiem możliwość wzajemnej asekuracji funkcjonariuszy i sprawnej reakcji na wypadek agresji fizycznej ze strony zatrzymanego. Z uwagi na powyższe KMPT od wielu lat postuluje zmianę obowiązujących przepisów³².

CPT stoi na stanowisku, że istnienie wyspecjalizowanej grupy funkcjonariuszy, których zadania ograniczają się wyłącznie do nadzoru nad osobami umieszczonymi w PdOZ, sprzyja zagwarantowaniu profesjonalnego oraz odpowiedzialnego traktowania osób pozbawionych wolności. Rozwiązanie to postrzegać można również jako dodatkowe zabezpieczenie, które pozwoli policjantowi pełniącemu obowiązki w PdOZ upewnić się, czy osoba przekazana pod jego pieczę została należycie poinformowana o przysługujących jej prawach, oraz zapewnić jej możliwość

---

³¹ Dz. U. KGP z 2012 r. poz. 42 ze zm., par. 2 ust. 2.

³² Zob. Raport RPO z działalności KMPT za 2022 r., s. 45-46.

ewentualnego złożenia formalnej skargi na działania funkcjonariuszy dokonujących zatrzymania³³.

5.5. Powiadomienie o zatrzymaniu

Prawo osób pozbawionych wolności do poinformowania wybranej przez siebie osoby o zatrzymaniu i miejscu pobytu stanowi podstawową gwarancję prewencji tortur. Takie zawiadomienie powinno nastąpić niezwłocznie po zatrzymaniu i po każdym przeniesieniu z jednego miejsca zatrzymania do innego. Datę, godzinę i tożsamość zawiadomionej osoby należy też odnotować w dokumentacji (np. w protokole zatrzymania). Osoby zatrzymane powinny również otrzymać zwrotną informację, czy wiadomość o ich zatrzymaniu została przekazana wskazanej osobie³⁴.

W wizytowanym Pomieszczeniu funkcjonariusze Policji, na żądanie zatrzymanego, informują o tym fakcie wskazane przez niego osoby trzecie. Uprawnienie to jest jednak realizowane wyłącznie przez funkcjonariuszy Policji, niezależnie od powodu zatrzymania i charakteru czynu zabronionego, o którego popełnienie jest podejrzewana osoba zatrzymana. Nie ma możliwości, aby osoba zatrzymana porozmawiała telefonicznie z bliską osobą i samodzielnie poinformowała ją o tym, że pozostaje pod nadzorem Policji.

Warto podkreślić, że obowiązujące przepisy prawne nie przyznają zatrzymanemu możliwości samodzielnego powiadomienia wybranej osoby o zatrzymaniu, a przepisy właściwych ustaw wskazują, że taką osobę zawiadamia się na żądanie zatrzymanego (art. 261 § 1 w zw. z art. 245 § 3 k.p.k.³⁵, art. 46 § 3 kodeksu

---

³³ Zob. Dwudziesty Ósmy Raport Generalny CPT, CPT/Inf (2019) 9, p. 83-85.

³⁴ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce w 2022 r., CPT/Inf (2024) 10, p. 14. Zob. również Raport CPT z wizyty w Polsce, CPT/Inf (2018) 39, p. 23-24; Dwudziesty Ósmy Raport Generalny CPT, CPT/Inf (2019) 9, p. 66.

³⁵ Dz. U. z 2024 r., poz. 37 t.j.

postępowania w sprawach o wykroczenia³⁶, art. 40 ust. 11 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi³⁷).

W ocenie KMPT zatrzymany powinien mieć możliwość samodzielnego powiadomienia wybranej osoby o fakcie zatrzymania. Tylko w sytuacjach szczególnych, uzasadnionych specyfiką danej sytuacji (np. realną obawą mactwa lub utrudniania postępowania karnego, znacznym stanem upojenia alkoholowego uniemożliwiającego rozmowę), informacja o zatrzymaniu powinna być realizowana za pośrednictwem funkcjonariusza Policji. Nie każdy bowiem powód zatrzymania uzasadnia aż tak restrykcyjne środki ostrożności, a brak kontaktu z osobą bliską może stanowić dodatkową, nieuzasadnioną dolegliwość.

Osobisty kontakt telefoniczny zatrzymanego z osobą bliską umożliwiłby mu przekazanie informacji o ewentualnym złym traktowaniu, co mogłoby poskutkować podjęciem odpowiedniej interwencji. Ponadto taka praktyka mogłaby łagodzić napięcie wywołane samym faktem pozbawienia wolności i korzystnie wpłynąć na zachowanie zatrzymanego w czasie, gdy pozostaje on pod nadzorem Policji.

Zgodnie z międzynarodowymi wytycznymi dotyczącymi przesłuchań i gromadzenia informacji pt. „Principles on Effective Interviewing for Investigations and Information Gathering” (tzw. Zasadami Mendeza) prawo do bezzwłocznego powiadomienia członka rodziny, znajomego lub innej, wskazanej przez zatrzymanego osoby o fakcie i okolicznościach zatrzymania, stanowi kluczowe zabezpieczenie przestrzegania jego praw. To podmiot dokonujący zatrzymania jest odpowiedzialny za umożliwienie kontaktu osoby zatrzymanej z osobą trzecią oraz ma obowiązek odnotować, kto został o fakcie zatrzymania powiadomiony i kiedy miało to miejsce. Niezależnie od tego, że powyższy sposób postępowania wynika z prawa, to ułatwienie

---

³⁶ Dz. U. z 2022 r., poz. 1124 t.j.

³⁷ Dz. U. z 2023 r., poz. 2151 t.j.

kontakty ze światem zewnętrznym jest również okazją do budowania stosunku zaufania pomiędzy podmiotem dokonującym zatrzymania a zatrzymanym³⁸.

Ponadto zgodnie z zasadami ONZ „niezwłocznie po zatrzymaniu oraz po każdym przeniesieniu z jednego miejsca aresztowania lub uwięzienia do innego, osoba aresztowana lub uwięziona będzie uprawniona powiadomić, bądź też domagać się od właściwego organu powiadomienia członków jej rodziny lub innych właściwych osób według swojego wyboru, o jej zatrzymaniu, aresztowaniu lub uwięzieniu, bądź o przeniesieniu i o miejscu, w którym jest przetrzymywana”³⁹.

Powyższy problem ma charakter systemowy, wymagający zmiany odpowiednich przepisów prawa.

6. Obszary wymagające poprawy

6.1. Prawo do informacji

W wizytowanym PdOZ większość dokumentacji podpisywanej przez cudzoziemców, tj. protokoły zatrzymań, kwity depozytowe oraz oświadczenia o zapoznaniu się z prawami, sporządzona była w języku polskim. Jedynie Regulamin pobytu osób w Izbie oraz Pouczenia o uprawnieniach zatrzymanego w postępowaniu karnym dostępne były w językach obcych.

Jako że prawo do informacji stanowi podstawową gwarancję prewencji tortur, należy podkreślić znaczenie prawa osoby pozbawionej wolności do otrzymania zrozumiałych i aktualnych informacji, m.in. o przysługujących jej prawach, obowiązujących procedurach oraz sposobie składania skarg.

---

³⁸ Zob. Principles on Effective Interviewing for Investigations and Information Gathering, 2021, dostępne na stronie:

https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Zasady_Mendeza_%20%28jez.angielski%29.pdf [dostęp: 6 maja 2024 r.].

³⁹ Zob. Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r. – Zbiór zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie zatrzymania lub uwięzienia, Zasada 16.1.

Na znaczenie skutecznego pouczenia każdej osoby zatrzymanej o przysługujących jej uprawnieniach dla prewencji tortur wskazuje SPT⁴⁰. CPT z kolei zauważa, że wszystkie osoby zatrzymane powinny być w pełni informowane o przysługujących im fundamentalnych prawach od samego początku pozbawienia wolności, tj. od chwili, gdy nakazuje się im pozostanie w jednostce Policji. Obowiązek zapewnienia, by tak się stało, spoczywa na funkcjonariuszach Policji⁴¹.

Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur dostrzegli również, że w analizowanych protokołach zatrzymania cudzoziemców nie zapisano, w jakim języku przebiegała rozmowa z zatrzymanym ani czy posługiwał się on językiem polskim w stopniu co najmniej komunikatywnym.

KMPT po raz kolejny pragnie podkreślić, iż skuteczna realizacja prawa do informacji to jedna z gwarancji chroniących osoby zatrzymane przed złym traktowaniem. Co więcej, aby można było mówić o kompletnej realizacji tego prawa, zatrzymany powinien mieć możliwość zadania pytań lub zgłoszenia wątpliwości odnośnie do przekazanych mu informacji. **Dlatego też w każdej sytuacji, w której zatrzymany nie posługuje się językiem polskim w stopniu umożliwiającym swobodną komunikację, należy zapewnić mu obecność tłumacza, niezależnie od podstawy zatrzymania.**

KMPT zaleca odnotowywanie w dokumentacji ewentualnych trudności w komunikacji, a także informacji, w jakim języku komunikuje się zatrzymany oraz czy i w jaki sposób nastąpiło tłumaczenie. Ponadto wszelkie podpisywane przez cudzoziemców oświadczenia powinny być tłumaczone na język dla nich zrozumiały. W przypadku problemów z komunikacją należy korzystać z pomocy tłumacza, niezależnie od podstawy zatrzymania. Tłumaczenie dokumentów

---

⁴⁰ Zob. Raport SPT z wizyty na Ukrainie w 2011 r., CAT/OP/UKR/1, p. 35-36.

⁴¹ Zob. Raport CPT z wizyty w Polsce w 2022 r., CPT/Inf (2024) 10, p. 19. Zob. również Raport CPT z wizyty w Polsce w 2017 r., CPT/Inf (2018) 39, p. 28.

przez tłumacza powinno być odnotowywane na dokumencie (z podpisem i pieczętą).

Wizytujący zauważyli również, że informacje o organach skargowych nie były wyeksponowane, były niejasne oraz nie zawierały żadnych danych kontaktowych. Wśród wymienionych organów (?) znajdowały się przykładowo: „Trybunał Praw Człowieka”, „Europejska Karta Społeczna (EKS)”, „ONZ” czy „Atlantic Monthly”.

KMPT zaleca wyeksponowanie czytelnej i poprawnej merytorycznie listy organów skargowych zawierającej ich adresy i dane kontaktowe.

Zgodnie § 16 ust. 2 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb⁴², kopię regulaminu pobytu oraz wykaz instytucji stojących na straży praw człowieka umieszcza się w pokoju dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, w sposób uniemożliwiający ich zniszczenie lub dokonanie przy ich pomocy zamachu na zdrowie człowieka.

W wizytowanym PdOZ wspomniane powyżej dokumenty umieszczone były pomiędzy kratą okienną i szybą. Rozwiązanie takie powoduje, iż z uwagi na niewielką czcionkę i padające światło słoneczne tekst jest w praktyce nieczytelny, wskutek czego realizacja prawa do informacji osób zatrzymanych ma iluzoryczny charakter. Osoby przebywające w Izbie nie mają bowiem rzeczywistej możliwości przeczytania regulaminu i zapoznania się z wykazem instytucji stojących na straży praw człowieka.

---

⁴² Dz. U. z 2023 r., poz. 2672 t.j.

KMPT zaleca przyjęcie rozwiązań, które dadzą osobom umieszczonym w Izbie realny dostęp do regulaminu pobytu w PdOZ i wykazu instytucji stojących na straży praw człowieka.

6.2. Warunki bytowe

Warunki bytowe panujące w PdOZ były zadowalające. W celach zapewniona była prawidłowa wentylacja i nie panował w nich zaduch. W niektórych pomieszczeniach wizytujący dostrzegli jednak znaczące ubytki farby pokrywającej podłogę.

W związku z powyższym KMPT zaleca przeprowadzenie prac remontowych w pomieszczeniach, w których widoczne są ubytki pokrywającej podłogę farby.

W wizytowanym PdOZ brakowało również zastępczych biustonoszy, z których mogłyby skorzystać zatrzymane kobiety, gdy ich prywatna bielizna ze względów higienicznych lub bezpieczeństwa (biustonosze z fiszbinami) mogłaby zostać odebrana.

KMPT jest zdania, że pozostawienie osoby zatrzymanej bez bielizny byłoby działaniem zbyt ingerującym w strefę intymności i prywatności. Ponadto zgodnie z Regulaminem PdOZ⁴³ osoba zatrzymana w Pomieszczeniu korzysta z własnej odzieży, bielizny i obuwia. Jeżeli przedmioty te nie nadają się do użytku lub jeżeli ich używanie jest niedopuszczalne ze względów higienicznych, osoba ta może otrzymać nieodpłatnie potrzebną odzież, bieliznę i obuwie (§ 9 ust. 1 i 2).

Należy przy tym zaznaczyć, że zgodnie z informacjami przedstawionymi KMPT po zakończeniu wizytacji Komendant Powiatowej Policji w Pabianicach zwrócił się do

---

⁴³ Zob. Załącznik Nr 1 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb (Dz. U. z 2023 r., poz. 2672 t.j.).

Wydziału Gospodarki Materiałowo-Technicznej Komendy Wojewódzkiej Policji w Łodzi o uzupełnienie stanu magazynowego Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych w postaci bielizny jednorazowej, podpasiek higienicznych, ubrań zastępczych, materaców i koców. **KMPT zaleca zapewnienie dostępności jednorazowych biustonoszy dla zatrzymanych kobiet.**

W wizytowanej Izbie nie zapewnia się również dostępu osadzonych do prasy, co jest niezgodne z § 10 ust. 1 pkt 7 Regulaminu PdOZ. **KMPT zaleca umożliwienie osobom pozbawionym wolności w PdOZ korzystania z prasy.**

6.3. Szkolenia funkcjonariuszy

Z informacji przesłanych do Biura RPO po odbytej wizytacji wynika, iż w okresie od 1 stycznia 2022 r. do dnia wizytacji funkcjonariusze pełniący służbę w Pomieszczeniu uczestniczyli w 14 szkoleniach. Dotyczyły one: sposobu pełnienia służby w PdOZ zgodnie z obowiązującymi przepisami, obowiązków i praw funkcjonariuszy policji, etyki zawodowej policjanta, przepisów w zakresie przeciwdziałania mowie nienawiści, ochrony praw i wolności człowieka.

KMPT rekomenduje, by do programów szkoleniowych funkcjonariuszy włączyć zagadnienia związane z: prewencją tortur, Protokołem stambulskim, komunikacją interpersonalną, technikami deeskalacji konfliktu, profesjonalnymi technikami interwencji minimalizującymi ryzyko obrażeń osoby, wobec której użyte są środki przymusu bezpośredniego (w tym również wobec osób z zaburzeniami psychicznymi lub znajdującymi się pod wpływem środków psychoaktywnych), sposobami radzenia sobie ze stresem, przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu, udzielaniem pierwszej pomocy przedmedycznej.

7. Zalecenia

Na podstawie art. 19 OPCAT Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur zaleca:

7.1. Komendantowi Powiatowemu Policji w Pabianicach:

1. sporządzenie listy adwokatów i radców prawnych wpisanych na listę właściwej okręgowej rady adwokackiej oraz okręgowej izby radców prawnych, informowanie o jej istnieniu osoby zatrzymane i udostępnianie jej tym osobom w przypadku zgłoszenia takiej chęci;
2. zapewnienie, aby lista jednostek nieodpłatnego poradnictwa dostępnych dla mieszkańców powiatu pabianickiego była czytelna i wyeksponowana w widocznym miejscu;
3. odnotowywanie w dokumentacji ewentualnych trudności w komunikacji z cudzoziemcami, a także informacji, w jakim języku komunikuje się zatrzymany oraz czy i w jaki sposób nastąpiło tłumaczenie;
4. zagwarantowanie, aby wszelkie podpisywane przez cudzoziemców oświadczenia były tłumaczone na język dla nich zrozumiały;
5. zapewnienie obecności tłumacza w każdej sytuacji, w której zatrzymany nie posługuje się językiem polskim w stopniu umożliwiającym swobodną komunikację; odnotowywanie na dokumencie faktu jego przetłumaczenia przez tłumacza (z podpisem i pieczętką);
6. wyeksponowanie czytelnej listy organów skargowych zawierającej ich adresy i dane kontaktowe;
7. przyjęcie rozwiązań, które dadzą osobom umieszczonym w Izbie realny dostęp do regulaminu pobytu w PdOZ i wykazu instytucji stojących na straży praw człowieka;
8. przeprowadzenie prac remontowych w pomieszczeniach, w których widoczne są ubytki pokrywającej podłogę farby;
9. zapewnienie dostępności jednorazowych biustonoszy dla zatrzymanych kobiet;
10. umożliwienie osobom pozbawionym wolności w PdOZ korzystanie z prasy;

11. włączenie do programów szkoleń funkcjonariuszy zagadnień związanych z: prewencją tortur, Protokołem stambulskim, komunikacją interpersonalną, technikami deeskalacji konfliktu, profesjonalnymi technikami interwencji minimalizującymi ryzyko obrażeń osoby, wobec której użyte są środki przymusu bezpośredniego (w tym również wobec osób z zaburzeniami psychicznymi lub znajdującymi się pod wpływem środków psychoaktywnych), sposobami radzenia sobie ze stresem, przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu, udzielaniem pierwszej pomocy przedmedycznej.

7.2. Komendantowi Wojewódzkiemu Policji w Łodzi:

1. przekazanie Komendantowi Powiatowemu Policji w Pabianicach środków finansowych na realizację tych spośród powyższych zaleceń, które wymagają nakładów finansowych.

Opracował: Paweł Borkowski

Za Zespół podpisuje:

Rafał Kulas

Dyrektor Zespołu

/-wydano i podpisano elektronicznie/